

відомств, зокрема щодо розподілу їх функцій та визначення механізму формування єдиного обліку генетичних ознак людини.

Вирішувати проблеми передбачається, насамперед, шляхом нормативно-правового врегулювання питань щодо використання ДНК технологій в діяльності ОВС. Для цього ефективним рішенням було би схвалення концепції Державної цільової програми розширення мережі ДНК лабораторій та створення Національної бази даних генетичних ознак людини для використання в оперативно-службовій діяльності ОВС на 2014-2020 роки.

Молекулярна генетика стала на шлях боротьби зі злочинністю, проте потрібно нормативне врегулювати даного питання в нашій країні та матеріально – технічне забезпечення для створення додатково ДНК лабораторій в експертних установах МВС, подібних установ в системі МОЗ та лабораторій – в складі СБУ.

ВИКОРИСТАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ЗРАЗКІВ МЕРТВОЇ ЛЮДИНИ У МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Закурська А. Е., студент 3-го курсу навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Враховуючи події, які відбуваються на території нашої держави, перед нами постають питання: як ми можемо ідентифікувати загиблих в зоні “АТО”? Як відрізнити наших бійців від терористів чи мирного населення? Вся надія в даній ситуації – на особисті речі, особливі прикмети загиблих і використання методу ДНК аналізу. У дніпропетровському морзі з цією метою ретельно документують кожне тіло, яке надходить. Фотографують предмети одягу, шрами, татуювання і предмети, виявлені при загиблих, після чого всі ці дані заносяться в спеціальні персональні файли. Також у кожного трупа

відбираються зразки ДНК для подальшого порівняння з генами родичів – зазвичай це шматочки кісткової або хрящової тканини. Всі вони ретельно маркуються, упаковуються і зберігаються в морозильниках, завдяки чому родичі загиблих в майбутньому зможуть після аналізу ДНК дізнатися долю своїх близьких і знайти місце їх поховання.

За словами медиків, часто буває навіть неможливо відрізнити загиблих російських окупантів від українських воїнів: адже не секрет, що при ряді бойових операцій загарбники переодягаються або в форму Збройних сил України, або в місцевих ополченців. Вкрай рідко при трупах зустрічаються і документи, що засвідчують особу адже російська влада, незважаючи на безліч очевидних доказів, досі продовжують брехати, що їхня армія в Україні не воює.

Валерій Івасюк, кандидат медичних наук, який був медичним експертом парламентської комісії з проведення досліджень зникнення Георгія Гонгадзе, проявляє впевненість, що ДНК аналіз тіл убитих терористів надасть допомогу виграти в Гаазькому трибуналі позов проти президента Російської Федерації Володимира Путіна. Це може бути способом підтвердити, що на боці бойовиків у конфлікті в східних областях держави діють громадяни зарубіжжя.

За ініціативою Адміністрації Президента розроблено алгоритм щодо процедури ідентифікації тіл загиблих в зоні АТО. Процедура максимально спрощена, і родичі можуть безперешкодно і безкоштовно здати тест ДНК для пошуку безвісти зниклих. Про це повідомив на прес-конференції в Укрінформі координатор Волонтерської гарячої лінії при АП Станіслав Робота – “Ми максимально спростили процедуру для рідних зниклих безвісти в зоні АТО громадян. Існує єдина база з даними про всі тілах, що надійшли із зони АТО, – військових і цивільних. Є єдине установа, яка приймає ДНК тіл загиблих і ДНК родичів, – це Науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України. Якщо довго з людиною немає зв’язку, є підозри, що він пропав безвісти, можна

безкоштовно, без обмежень – оскільки постанова суду про безвісти зниклих може затягуватися до півроку – зробити ДНК-тест”.

В даний час розроблені методики визначення особливості будови ДНК, властиві конкретній людині. При дослідженні аналізують складний візерунок – так званий “генетичний відбиток”, індивідуальний для кожної особи. Так і можна ідентифікувати людину, але це передбачає собою наявність матеріалу як загиблої особи, так і родичів. Відбір порівняльних зразків здійснюється медичним працівником.

Існують відомості про можливість виділення ДНК не тільки з крові, сперми, слини, волосся, але і вилучення її з будь-якого предмета, до якого доторкалась людина. Правда, ще не до кінця з’ясовано цей механізм, але вже знайдені деякі свідчення того, що “оголена” ДНК, “вислизнувши” з кліток, що відмирають, дійсно може опинитись на шкірі.

Речові докази зі слідами, подібними до крові, підлягають вилученню, тобто вилучається весь об’єкт-носіє. Якщо це зробити неможливо, то вилучають частину предмета-носія зі слідами. При цьому не змінюється форма сліду, а тому легше вирішити питання про механізм його утворення, можна також виявити непомічені раніше сліди. Так зазвичай вилучаються знаряддя злочину, одяг, постільні приналежності тощо. Чисті ділянки предмета-носія призначені для проведення контрольних досліджень.

Вологі предмети перед пакуванням просушують при кімнатній температурі. Кров не повинна контактувати з пакувальним матеріалом, тому місця її локалізації заздалегідь захищають білою тканиною, папером, закріплюючи їх на предметі-носії. Сам предмет-носіє загортають в аркуш чистого паперу, у білу тканину, при необхідності розміщують у коробку, ящик. Якщо неможливо вилучити навіть частину (фрагмент, деталь) предмета, субстанцію сліду вилучають шляхом зіскобу, змиву.

Виконуючи зіскоб, гострим чистим скальпелем чи тонким ножем знімають підсохлі частки та корочки і переносять їх у паперовий пакетик. Потім, тримаючи скальпель під гострим кутом, необхідно легенько скоблити, знімаючи решту субстанції. При цьому варто намагатись якнайменше зачіпали матеріал підкладки. Зіскоб з вертикальних поверхонь роблять, рухаючи скальпелем знизу вгору, щоб частки, що відокремлюються, затримувались спочатку на поверхні скальпеля, а потім падали на аркуш кальки, прикріплений до вертикальної поверхні липкою стрічкою.

Змив краще виконувати за допомогою шматочка марлі, злегка зволоженої водою (краще дистильованою). Необхідно користуватись випраною, добре прополосканою та висушеною марлею, а нову марлю, бинти використовувати не рекомендується. Розміри марлі повинні бути приблизно рівними розмірам плями, але не більші ніж 2 на 2 см., для дуже малих слідів беруть ниточку з марлі довжиною 1,5-2 см. Утримуючи марлю пінцетом, ретельно протирають пляму різними її сторонами, намагаючись зняти всю субстанцію. Для цих цей можна використовувати чисту деревну паличку з ватою.

Після обов'язкового висушування при кімнатній температурі марлю (паличку з ватою) загортають у чистий папір (кальку) та розміщують у паперовий конверт. Іноді висушений тампон кладуть у пробірку, чашку Петрі.

З тіла людини кров знімають зволоженою марлею (ватою), а з-під нігтів вилучають дерев'яною паличкою.

З калюжі, мокрої плями кров беруть у кількості 10 мл, використовуючи капілярний та вакуумний методи (капіляри і мікропіпетки зберігають рідину в її первинному вигляді). Капіляр вводиться в рідину (кров), яка а рахунок капілярних сил надходить у нього. Потім його розміщують у пробірці, яку закривають пробкою, фіксуючи з її допомогою капіляр у вертикальному положенні. У мікропіпетку рідину (кров) втягують за допомогою гумової “груші”, а потім переносять у пробірку малих розмірів, що звужується до дна. Ємність з

рідиною герметично закривають (щоб уникнути висихання) та зберігають у холодильнику. Вологу пляму можна промокнути шматочками марлі (4 на 4 см), сірником ватою, потім – висушити.

Кров виявлену на снігу, з якнайменшою його кількістю розміщують на складеній в декілька шарів марлі. Потім висушують при кімнатній температурі (на планшеті, шматку скла, тарілці). Якщо є сліди крові у воді (у тазях, відстійниках тощо), частину такої води необхідно висушити на марлі, а посуд звільнити від рідини, просушити та вилучити для дослідження.

Ґрунт з кров'ю вилучають у радіусі близько 10 см. Якщо ґрунт пухкий, збирають не тільки верхній його шар, але і на глибині 10-20 см. Під плямою Для консольних досліджень відбирають зразки чистого ґрунту. Ґрунт (чистий і з кров'ю) насипають тонким шаром на чисту тарілку, очищають від комах, дощових хробаків та висушують при температурі не вище +37⁰С. Потім його переносять у паперовий пакет чи у чисту банку, яку ретельно огортають пергаментним папером.

Проводиться також робота з волоссям. Його виявляють у руках трупа, на одязі, тілі, на різних предметах. Вилучають волосся за допомогою пінцета із захищеними кінцями або руками в гумових рукавичках. Порівняльні зразки волосся людини потрібно різати біля кореня (додатково – вичісувати, оскільки найціннішим буде волосся із цибулиною) на тімені, потилиці, лобовій частині, скронях, лобку, кінцівках, грудях, у пахвових западинах, з бороди та вусів. Кожен зразок пакується окремо.

В деяких випадках ДНК-тест може бути єдиним способом ідентифікувати людину.

ЗНАЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ГЕНОТИПОСКОПІЇ ЯК ВИДУ СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ЗНАЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Ковалевська Є. В., аспірант кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ